

Doma nezlobí, tak proč má ve školce problémy?

Doma je čtyřletý Jiřík skvělý, samostatný kluk. Když má žízeň, jde se napít, pokud něco vyleje, hned to po sobě utře. Jenže ve školce má problémy. Ignoruje pokyny učitelky, když ho začne nudit pohádka před spaním, vykřikuje na ni: „Už nečti, mě to nebaví!“

Někdy se dospělí téměř obdivně smějí, když dítě provede vyloženou hloupost. Proč?

Jiřík není typický raubíř a zlobil. „Je to chytrý kluk, jen si dělá všechno po svém. A rodiče to nevidí jako problém,“ říkají jeho učitelky. „Někteří rodiče mají opravdu dojem, že jejich potomek je malý génius a že by se jeho osobnost neměla lámat silou. Bohužel si pod tím lámáním představují i obyčejné pokyny a příkazy, které dítěti nejdou pod nos,“ říká poradenská psycholožka PhDr. Ivana Halíková.

Nejlepší by podle ní bylo, kdyby se učitelkám nenásilně podařilo navést maminky takových Jiříků k jakési vnitřní inventuře toho, jak u nich doma funguje rodinná hierarchie.

Existují jednak pravidla platná pro všechny (pravidelně si čistíme zuby, boty nekopeme z předsíně až do obýváku, starší sousedku zdravíme první atd.), a pak ta, která říkají, že rodiče jsou hierarchicky výše než děti – už

proto, že jsou povinni se o ně starat, že za ně mají odpovědnost. Součástí těchto pravidel je například i to, že dítě nemá skákat dospělým do řeči. Neznamená to samozřejmě, že pokud se baví rodiče s přáteli, dítě se celodenně nedostane ke slovu. „Úplně stačí, když dá najevo, že chce něco říct a rodiče ho usměrní, aby počkalo, než dospělý domluví. Třeba půl minuty, než dokončí větu – to je pro tříleté dítě přiměřená doba čekání, která mu nijak neublíží. Naopak mu tím pomáháme vytvářet správné komunikační návyky,“ dodává psycholožka. V mnoha rodinách to ale vypadá tak, že jakmile dítě vstoupí do hovoru, dospělí utnou řeč v půli slova a okamžitě k němu obrátí veškerou pozornost. „Není divu, že to v dítěti posiluje pocit, že ono je tím, kolem něhož se točí svět,“ dodává odbornice.

„Také zpětná vazba, kterou dítěti dáváme, by měla být adekvátní. Často se setkávám s tím, že se dospělí téměř obdivně smějí, když dítě provede vyloženou hloupost. Proč? Zvláště u chytrých dětí není takové představení vůbec potřeba, měli bychom jim poskytovat reálnou zpětnou vazbu. Hloupost, kterou nechceme, aby dítě dělalo, jasně označíme – zároveň bychom mu ale měli sdělit, jak by to mělo být správně, co by se kvůli té hlouposti případně mohlo stát, a upozornit ho, že pokud to bude dělat dál, mohl by následovat trest,“ vysvětluje psycholožka Halíková.

Samostatnosti po kapkách

Je jistě příjemné mít doma šikulku a vést ho k samostatnosti. Podle poradenské psycholožky Halíkové bychom však nikdy neměli ztratit ze zřetel otázku kompetencí. Už proto, že čtyř či pětileté dítě má jen omezené zkušenosti, takže hrozí riziko, že situaci, kterou samostatně řeší, nemusí správně vyhodnotit, že neodhadne důsledky svého počínání. Jde přitom i o věci z našeho dospělého pohledu relativně banální – co všechno je horké a jak moc, co je rozbitné a co nerozbitné, potažmo čím se mohou zranit a co je pro ně bezpečnější.

„Že čtyřleté dítě jde hadrem samostatně utírat to, co rozlije, bych rozhodně neviděla jako velkou výhodu,“ upozorňuje Ivana Halíková. „Není totiž schopné vyhodnotit, co rozlilo. V koupelně nebo v dílně to může klidně být agresivní úklidový prostředek, ředidlo nebo žiravina. A utírat takovou louži hadrem holou rukou může být nebezpečné. Takovou

Ze zahraničí

Šikanované děti mívají v dospělosti problém se zákonem. Tuto souvislost odhalila nová studie provedená Americkou psychologickou asociací. Psychologové zkoumali více než 7300 osob, jimž bylo v roce 1996 mezi 12 a 16 lety. Zjistili, že 15 % z nich bylo šikanováno před dosažením 12. roku života a 6 % bylo šikanováno po svých 12. narozeninách. Dále se ukázalo, že 5 % osob ze zkoumané skupiny zažilo šikanu před dovršením 12 let i poté. Přibližně 14 % ze skupiny šikanovaných se v dospělosti dostalo do vězení. Z kontrolní skupiny, kde byly osoby, jež šikanu nezakusily, se do vězení dostalo pouze 6 % osob. Psychologové dále zjistili, že ženy, které v dětství nebo v dospívání zažily šikanu, se častěji stávají závislé na alkoholu a drogách a skončí ve vězení, než muži, kteří prožili šikanování. Studie podle autorů, psychologů z univerzity v Severní Karolíně, ukazuje, že by učitelé i rodiče měli dětem, které jsou šikanovány, věnovat zvýšenou pozornost.

Zdroj: health.usnews.com

samostatnost bych vnímala spíše jako varovný signál. Nemyslím si, že by děti měly samostatně uklízet spoušť, kterou vytvoří tím, že něco rozbijí, rozlijí nebo vysypou. Mnohem rozumnější je vést je k tomu, aby si uklízely v pokojíčku hračky, s nimiž si hrály, aby si srovnaly polštář a deku na posteli. V tomto směru je výchova k samostatnosti, k pořádku i pravidelným povinnostem v pořádku."

Stejně tak není radno příliš obdivovat dítě za to, že se někam samostatně vydá. Naopak, pokud nebude respektovat pokyny učitelky na vycházce, může to být dost zásadní problém. Prostá stříznost mnohdy u rodičů moc nezabírá, mluvíme s nimi tedy raději o tom, že příliš velká míra kompetencí v raném předškolním věku by mohla mít negativní vliv na jeho schopnost adekvátně řešit situace v budoucnu. Psycholožka Halíková dodává: „Samostatnost je potřeba budovat v rámci rozumných pravidel, která stanovíme. Pokud je dítě nemá, vytváří si pravidla samo – a často naprosto absurdní, která ho mohou dovést k chybným závěrům."

Nečekat až na problém

V prvních mrazivých dnech došlo ve školce při oblékání na vycházku k nečekané scéně: tříletá Romanka si odmítla vzít čepici. Nešlo o klasické

vztekaní odrostlých batolat, které někdy zimní oblékání provází. Holčička měla jasno – venku svítí sluníčko, je teplo, čepici nepotřebuje. „Ona je zvyklá si vybírat oblečení sama," sdělovala odpoledne hrdě její maminka lehce šokované učitelce. „S tou čepicí to moc nevyhmatla, snad se pro příště poučí..."

I tohle je podle doktorky Halíkové jasný příklad posunutí kompetencí směrem, kam se posouvat nemají. Tříletá parádnice si může maximálně vybrat, jestli čepici červenou nebo žlutou, a ne rozhodovat o tom, jestli půjde v kozačkách nebo v sandálech. „To je selhání výchovného přístupu. A možná i projev určitého pohodlí rodičů. Dokud takováhle ‚samostatnost‘ funguje, nezasahují. A když chtějí zasáhnout, dítě si to nenechá líbit," varuje odbornice. A připojuje historku o mamince, která odcházela s dcerkou z poradny – holčička si odmítla vzít boty a v dešti hopkala k autu v ponožkách. „Chodit bosa, to je teď její nový hit," dodávala matka se smíchem na vysvětlenou. Není třeba dodávat, že zatímco tříleté vztekající se dítě je rodič ještě schopný fyzicky zvládnout, patnáctiletého teenagera už podstatně hůř.

„Tyhle druhy zlobení jsou důsledkem rodičovského pohodlí," upozorňuje odbornice. „Pokud dám nějaký příkaz, musím dohlédnout, jestli je splněn. A pokud ne, vyvodit z toho

důsledky. Jinak nemá cenu, abych příkaz vůbec dávala, to už je z výchovného hlediska lepší, když si vše udělám sama. Jenže jít potomka zkontrolovat znamená přerušit práci, kterou dělám, telefonní hovor s kamarádkou nebo rozkoukaný pořad v televizi. A pokud pokyn splněný není, musím dohlednou na to, aby byl. Třeba jen tím, že nad dítětem stojím, dokud hračky neuklidí – a to se mnohým rodičům prostě nechce."

Když si dítě zvykne, že požadavky rodičů samy od sebe „vyšumí", nebudou je brát příliš vážně. Školka má v této oblasti velkou výhodu – důslednost je tu v rámci výchovného působí takřikajíc v popisu práce. Bez ohledu na to, jak výchova funguje doma, by měly učitelky ve školce trvat na svém, jasně klukům a holčičkám dávat najevo, jaké chování je žádoucí, jaké ne a proč. Téměř všechny děti si po určitém čase ostentativních protestů nakonec zvyknou – už proto, že mají rády jasná pravidla a cítí se s nimi bezpečněji. Výchova, která ukazuje cestu a nehasí jen požáry, je mnohem efektivnější. Důležité je i to, že nabízí dítěti z nadměrně liberální rodiny alternativní scénář, na kterém může později stavět i v dalších prostředích.

*PhDr. Daniela Kramulová
autorka je šéfredaktorkou časopisu
Psychologie dnes*

LUNA

PROGRESS s.r.o.

Zdenice 40 • 383 04 Nebahovy

tel.: +420 388 315 255

fax: +420 388 315 233

+420 777 240 189 • +420 777 240 188

e-mail: lunazdenice@lunapt.cz
www.lunahrste.cz

"Katalog herních prvků zasíláme na vyžádání"